

VSEH SVETIH IN VSEH MRTVIH DAN

Kršćanstvo posveća vsako leto prvi dan novembra kultu vseh svetih. Posveća ga z neizmerno ljubeznijo in religiozno gorečnostjo, da se spemni in počasti predvsem mrtve, tiste, ki so nas prezgodaj zapustili, ki jih ni več med nami, potem ko so več ali manj časa živeli v naši sredi; tiste, ki smo zelo ljubili in imeli radi; tiste, katerim smo zaupali vse naše težave, naš strah, naše bolečine, naše upe; skratka tiste, ki so bili in bodo vedno ostali kri naše krvi, življenje našega življenja.

Dan vseh svetih, ki ga praznujemo pred dnevom mrtvih, je torej dan, katerega nihče ne more zbrisati iz svojega koledarja in je tesno povezan z dnevom vseh mrtvih, ko se naših dragih rajnkoh še bolj neposredno in še bolj intenzivno spominjamo in jih še prav posebno počastimo.

Ob tem otožnem in vendar pomembnem praznovanju mislimo ginjeni na naše mrtve, na vse ostale mrtve, ki smo jih poznali in ljubili v življenju. Med prvimi se bomo seveda spomnili našega nepozabnega monsignorja Ivana Trinka, ki ni bil samo svet mož in velik učenjak, ampak predvsem nežen in vdan sin svoje in naše zemlje, katero je v resnici ljubil z vso svojo gorečo ljubeznijo in ponosom do konca svojega dolgega življenja.

V teh prvih dveh novembrskih dneh bo zato na malih in velikih pokopališčih Furlanske Slovenije in Režije in drugod, kjer žive ljudje slovenskega jezika, vsak grob, pa naj si bo še tako skromen, okrašen s cvetjem in razsvetljen z lučicami in svečami; davek tistih, ki so ostali, da jokajo na tem svetu, znak hvalečnosti in duhovne trajnosti do tistih, ki jih ni več in tistih, ki jih dostojno častijo.

V dušah sinov naše zemlje, ki si morajo trdo služiti vsakdanji kruh na tuji zemlji, bo praznovanje vseh svetih in mrtvih enako globoko in ganjeno. Ti bodo v duhu poromali na pokopališča svojih domačih vasi in tudi njihove misli bodo te dni posvećene njihovim najdražjim rajnkim.

Tudi « Matajur » posveća svoj spomin vsem rojakom Furlanske Slovenije, ki so jih potreba po kruhu, želja po delu, vojne ali usoda gnali po svetu, da so umrli daleč od svojega rojstnega kraja ter počivajo zapušćeni in morda tudi pozabljeni v tujih deželah, kjer ne čuva nad njimi senca domačega zvonika. Združuje jih v eno samo skupno misel z vsemi pokojniki, ki počivajo na naših pokopališčih.

VSAT NAJ STORI SVOJO DOLŽNOST

ZBERIMO POŠTENE domaće upravnike

*Z novimi in energičnimi administracijami
v naših obćinah se bo dalo dosti napraviti
posebno za uboge ljudi. Povratek emigrantov*

Torej bomo šli na volišća 22. t.m. Kot vidimo, nas loči le malo časa od dne, ko bomo v vseh naših obćinah, razen v Tavorjani, kjer bo potekel mandat šele čez par let, obnovili obćinske svete in pokrajinski svet, za katerega pa bodo glasovali tudi v Tavorjani.

Naravno torej, da je volilna borba, ker smo že tako blizu volitev, dosegla gotovo napetost, za kar so si mnogo prizadevale in si še prizadevajo razne politične skupine in tudi njene stranske kombinacije ali celo avtonomne, ki so čisto lokalnega značaja. Ta napetost se bo seveda še stopnjevala, dokler ne bo dosegla polnega razmaha na antivigilijo pred volitvami. Med to volilno fazo želimo biti bolj kot kdajkoli blizu naših volivcev, mož in žena, slovenskega jezika videmske pokrajine in posebno onih, ki žive v Furlanski Sloveniji, dolini Režije in Kanalski dolini.

Sicer smo jim pa že povedali v prejšnjih številkah našega lista, če hoćemo, da se bo kaj spremenilo na boljše, da bo prišlo do tako zaželjenega ekonomskega preporoda, da bodo pravice naše skupnosti branjene in zašćitene, da bodo razširjeni beneficiji Londonskega sporazuma, katerih dober del že uživa slovenska manjšina v goriški in tržaški pokrajini, tudi na naše obćine, je treba poslati v obćinske svete prave predstavnike lokalnega prebivalstva, take može — in tudi žene, katere so tudi borbene in sposobne, ne samo da gospodinjijo in nosijo s košem gnoj na

njivo — ki imajo vse potrebne lastnosti, da postanejo dobri administratorji in budni čuvarji naše stvari in splošnega ljudskega blagostanja.

Na vsak način morajo biti ti može in te žene ne samo neoporečni in praktični, ampak tudi demokratični in predvsem se morajo zavedati naloge, ki jo bodo prevzeli, in da bodo poleg tega tudi palatini pravic naših ljudi in da se bodo trudili na vse načine za izboljšanje lokalne ekonomije; skratka, truditi se bodo morali kar najveć, da zadoste potrebam ljudstva in posebno onega, ki živi v najslabših pogojih.

In konćno želimo, da bi prišli domov za volitve mnogi emigranti — katere že sedaj prav toplo pozdravljamo — in jih ob tej priliki še enkrat obveščamo, da so jim tudi za te administrativne volitve dane posebne olajšave za potovanje.

URADNI VESTNIK DEŽELE TUDI V SLOVENŠĆINI

V zvezi z zahtevami, ki jih je pred časom predložil predsedniku deželnega odbora dr. Berzančiju, deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Škerk in v zvezi z zahtevami, ki so jih deželnim organom predložile organizacije slovenske manjšine, je deželni odbor Furlanije-Juljske Benećije sklenil, da bo izhajal Uradni vestnik tudi v slovenskem prevodu.

Za mir in mednarodno sodelovanje

Neangažirane države nakazale pot za mirno sožitje med narodi

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, je bila ob zaključku nedavne konference neangažiranih držav v Kairu sprejeta posebna deklaracija, ki nosi naslov « Program za mir in mednarodno sodelovanje ». V tej deklaraciji so najvišji predstavniki 57 držav, udeleženih na kairski konferenci, zavzeli stališće do raznih aktualnih problemov v svetu in nakazali pot, po kateri je treba te probleme reševati. Ker bodo načela, izpovedana v tej deklaraciji, v eni ali drugi obliki vplivala na nadaljnji razvoj mednarodne politike, objavljamo v izvećku besedilo deklaracije tudi v našem listu.

1. OSVOBODITI NEODVISNE DRŽAVE:

Trajnega svetovnega miru ni mogoće doseći, dokler prevladujejo krivićni pogoji in dokler so narodi pod tujo nadvlado še naprej oropani svojih osnovnih pravic do svobode, neodvisnosti in samoodločbe. Konferenca obsoja celotno kolonialistićno, neokolonialistićno in imperialistićno politiko, ki jo izvajajo v raznih delih sveta v najrazlićnejših oblikah, zakaj vse to je poglavitni vzrok mednarodne napetosti in spopadov in ogroža svetovni mir in varnost. Udeleženici se so zavezali, da bodo dali vso moralno, politično in gmetno pomoć in podporo narodom, ki se bojujejo proti kolonializmu in neokolonializmu. Zlasti obsoja konferenca Portugalsko, vladi Južne Rodezije in Južne Afrike

ter imperialistićno politiko na Srednjem vzhodu ter zahteva nacionalno pomiritev v Kongu.

2. PRAVICA DO SAMOODLOČBE:

Poudarjena je pravica do samoodločbe in do odloćanja o lastni usodi, kar je v skladu z načeli ustanovne listine OZN, zato je obsojeno stališće tistih sil, ki nasprotujejo uresnićevanju pravic narodov do samoodločbe, in obsojena uporaba sile in vse oblike prisiljevanja, vmešavanja in intervencije, da bi preprećili dosego teh pravic.

3. ODPRAVITI RASNO RAZLIKOVANJE:

Bojkotirati (osamiti) je treba vse vlade, ki izvajajo raso razlikovanje ter loćitev med črnci in belci, vse dotlej, dokler se ne bodo odpovedale svoji nepravilni in nećloveški politiki (zlasti Južno Afriko in izvajati proti njej prisilne ukrepe).

4. UZAKONITI SOŽITJE V OZN:

Glede na to, da mora ćloveštvo v sedanjih razmerah imeti miroljubno koeksistenco za edini način utrjevanja svetovnega miru, ki mora sloneti na svobodi, enakosti in pravićnosti med narodi v novem okviru miroljubnih in skladnih odnosov med državami in narodi sveta, priporoća konferenca, naj Generalna skupščina OZN ob 20 letnici sprejme slovesno izjavo o načelih miroljubne koeksistence.

(Nadaljevanje in 2. strani)

Sugestiven motiv Vidma: znamenita « Loža sv. Ivana » z mogoćnim gradom, iz katerega se vidi ćudovit alpski lok, s ponosnim vrhom Kanina, Krna in Matajurja in vsa razsežna furlanska ravnina, tja do Jadranskega morja. V grajskih prostorih je urejen tudi muzej, ki je velika privlačnost za turiste, med katerimi je najveć Avtrićev in Jugoslovanov

PRESENEĆENJE ZA VES SVET

Razrešitev Hrušćova in kitajska bomba

Ko se niso še polegla poročila o treh vesoljskih potnikih, ki so 24 ur krožili z vesoljsko ladjo « Voshod » okoli sveta in preleteli 650.000 km, je prišla iz Moskve druga presenetljiva novica: « zaradi starosti in slabega zdravja je odstopil prvi sekretar Centralnega komiteja komunistiće partije Sovjetske Zveze in predsednik ministrskega sveta Nikita Sergejević Hrušćov ». V uradnem sporoćilu je bilo tudi objavljeno, da je postal prvi sekretar CK KP SZ Leonid Brežnev, predsednik vlade pa dosedanji prvi namestnik premiera Aleksej Kosigin.

Ta novica je presenetila ves svet, vse politične kroge, čeprav je na obisku pred meseci na Norvećkem sovjetski premier omenil, da je v SZ ustanovljena komisija, ki naj ugotovi, kdo bo njegov namestnik. Uradni podatki iz Moskve seveda prve dni niso bili podrobni pać pa je bilo mogoće iz različnih komentarjev tujih a-

gencij sklepati, da gre za nekatere « obtožbe » proti Hrušćovu. Uradnih podatkov o vsem tem še sedaj ni in so vse to le ugibanja.

Mnogi išćejo vzrok odstranitve Hrušćova v njegovi politiki nasproti Kitajski. Nekateri domnevajo, da je tudi v sovjetski komunistićni stranki zmagala struja, ki hoće obnoviti dobre stike s Kitajsko in da se je moral Hrušćov prav zaradi tega umakniti. Na Zahodu izražajo nekateri zaskrbljenost, da bi zblizanje komunistićnih strank ZSSR in Kitajske dovedlo do zaostritve odnosov vzhodnih držav nasproti Zahodu, zlasti proti Ameriki.

Pomembno pa je, da je Kosigin v imenu centralnega komiteja izjavil, da bo ostal program stranke še nadalje veren sklepom XX, XXI in XXII. kongresa ter politiki miroljubnega sožitja z državami s različnim socialnim sistemom. Kaže torej, da nedavne spremembe v sovjetskem vodstvu ne bodo vplivale na odnose med Moskvo in zahodnimi državami.

Pa še eno presenećenje, ki je vznemirilo svet v teh dneh: Kitajci so izstrelili svojo atomsko bombo in to dan potem, ko so bile v Moskvi že spremembe v vodstvu. Pravijo, da se je Kitajska odloćila za ta korak, « da bi razbila jedrski monopol atomskih velesil ter zagotovila svojo varnost ».

V TEJ ŠTEVILKI

- ★ Težko jih pričakujemo
- ★ Goriški Slovenec Jurij Uršić pridobil Italiji zlato kolajno
- ★ Drobcji iz naše zgodovine
- ★ Vesti iz Jugoslavije
- ★ Bivši rudarji invalidi prosijo italijanske oblasti za intervencijo pri belgijski vladi
- ★ Sodelovanje Italije, Jugoslavije in Avstrije v elektrogospodarstvu
- ★ CGIL predstavila zahteve za nove pokojnine

IN QUESTO NUMERO

- ★ Bisogna votare, e bene
- ★ Onoriamo i morti
- ★ Le richieste della Comunità linguistica provenzale

DENAR JE : NAJ GA DAJO UPOKOJENCEM!

Zahteve CGIL za pokojnine

Nobenega podaljšanja pokojninske starostne dobe = Potrebno jo bo skrajšati za tiste, ki opravljajo zdravju škodljiva dela

Italijanska generalna konfederacija dela (CGIL) je predložila ministru za delo svoje zahteve glede reforme in povišanja pokojnin.

Delavske zbornice in razne federacije posameznih kategorij so seveda zgornja vprašanja preje proučile in prišle do zaključka, da naj ostane starostna doba za upokojeve ista kot je sedaj in sicer: 60 let za moške in 55 let

za ženske, tistim pa, ki so zaposleni pri zdravju škodljivem delu, naj bi se znižala starostna doba še za 5 let in da se jim prizna pravica do pokojnine po 25 letih plačevanja prispevkov.

Država mora poleg tega plačati skladu za pokojnine dolgove, ki jih je napravila v teh letih in mora še vedno dajati svoj delež istemu skladu.

Pokojnina za invalide mora znašati 70 procentov plače in jo morajo prejemati vsi tisti, ki so izgubili najmanj 50 procent delovne zmožnosti in se je njihova zmogljivost zasluzka zmanjšala za polovico.

Družinske doklade naj prejmejo vsi upokojevi, stari in novi, kot so v veljavi pravila za industrijske delavce. Znesek pokojnine se mora poleg tega avtomatično povišati sorazmerno s spremembami plač v industriji. Izboljšanje pokojnin za stare in nove upokojeve, kot je predlagala CGIL, se lahko realizira, če se integralno izkoristijo ostanki in skladi do leta 1965 in predvidene ostanke za leta 1965-1969; in to ne da bi bilo potrebno državi povišati njen prispevek. Za upokojeve, kot znano, so zaprosili za 30 procentov povišanja pokojnine in naj bi bila minimalna pokojnina 20.000 lir.

RUDARJI Invalidi PROSIJO OBLASTI ZA INTERVENCIJO PRI BELGIJSKI VLADI

Med težke probleme, ki tarejo italijansko emigracijo v Belgiji in ki že dolgo časa čaka na pravično rešitev, spada prav gotovo problem, ki zadeva bivše rudarje, ki so zaradi profesionalnih bolezni, katere še niso priznane (revmatizmi, kronični bronhitis, tuberkuloza, živčne bolezni itd.), na pol invalidi.

Zdravniki rudniških podjetij so reformirali na stotine italijanskih delavcev, potem ko so delali na dnu rudnika 5 ali 10 let in

nekateri celo 15 let, ker niso zmožni normalnega dela v rudniku. Bolniška blagajna jih tudi odklanja, ker jih smatra za manj kot 66% invalide. Tudi zdravniški pokojninske blagajne (Cassa Pensione) ne dajo za rudarje invalide privoljenja za invalidsko pokojnino, ker jih smatrajo zmožne za normalna dela na dnu rudnika. Blagajna za poravnavo škode (Cassa di riparazione), ki jo je povzročila profesionalna bolezen, ki pa še ne deluje, jim pa tudi ne bo mogla dosti dati, ker ni njihova bolezen odvisna izključno od «pneumoconiosi». Zaradi tega so primorani vpisati se v brezposelnost, ki, v nasprotju s svojim mandatom, štiti tudi delovne invalide in jim daje 120 frankov odškodnine na dan, družinske doklade in jih oprošča tudi dnevne kontrole na občini.

V takšnem položaju se nahaja na stotine italijanskih delavcev že več let in nihče se ni do danes zmenil, da bi se izboljšala njihova usoda. Zaradi tega so skoraj vsi ti rudarji invalidi primorani poslati na delo svoje žene, medtem ko se sami ukvarjajo z gospodinjstvom in otroki. Nekateri se vdajo v to krivično situacijo, so pa spet taki, ki energično protestirajo, ker se zavedajo, da so žrtve socialne krivice, ki povzroča revščino, izgubo njihovega ugleda in neprestane prepire v družini.

Iz goraj navedenih razlogov so bivši rudarji, delni invalidi, nesposobni za normalno delo v rudniku, nehoti primorani na brezposelnost in zato so se obrnili na kompetentne italijanske oblasti pri belgijski vladi s prošnjo, da bi te posredovale, da bi se ustanovili v Belgiji zdravniško-legalni organizmi, ki bi primorali delodajalce, da jim dajo delo, ki bi bilo primerno njihovim fizičnim in duševnim zmožnostim z zadostno plačo, da bodo mogli vzdrževati svoje družine, ali pa da jim nudi vlada oziroma kakšna druga ustanova odškodnino za njihovo delno nezmožnost in primerno delo z znižano plačo, da bodo mogli na ta način priti do normalne mezde.

učinkovit instrument — mora biti odprta za vse države sveta; zlasti države, ki so še zmeraj pod kolonialno nadvlado in si pridobijo neodvisnost, morajo takoj zasesti mesto v skupnosti OZN.

10. GOSPODARSKI RAZVOJ:

V prepričanju, da mora mir sloneti na zdravih in trdnih gospodarskih temeljih, da je revščina nevarnost za svetovni mir in napredek, da je gospodarska osamosvojitev bistven element v boju za odpravo politične nadvlade in da narodi svobodno razpolagajo s svojim nacionalnim bogastvom in sredstvi, nujnimi za njihov razvoj — smatra konferenca, da je — med drugim — nujno potrebno razširiti in okrepiti mednarodno sodelovanje, zasnovano na enakosti in v skladu s potrebami pospešenega gospodarskega razvoja, uresničiti priporočila, vsebovana v zaključnem dokumentu konference OZN o trgovini in razvoju, pospešiti industrializacijo držav v razvoju in modernizirati njihovo kmetištvo, zagotoviti pravico do svobodnega prehoda in dostopa do morja tistim deželam, ki nimajo izhoda na morje, in sredstva, ki se trošijo za oborožitev, usmeriti v razvoj nezadostno razvitih področij sveta.

11. KULTURNO-PROSVETNO SODELOVANJE:

Ker so politični, gospodarski, socialni in kulturni problemi človeštva medsebojno tako povezani, da terjajo usklajeno akcijo in ker je prosveta osnovna potreba za napredek človeštva in ker znanost ne povečuje samo bogastva in blaginje narodov, ampak daje nove vrednote civilizaciji, je — med drugim — treba slehernemu človeku v vseh krajih sveta nuditi ustrezno možnost za prosveto, pospešiti svobodno izmenjavo znanstvenih informacij in razširiti medsebojne stike v prosveti, znanosti in kulturi.

KRATKE DOMAČE NOVICE

ČEDAD

PRIJATELJSKO SREČANJE ŠAHISTOV IZ SLOVENIJE

V Čedad je prišla kot gost domačih šahistov skupina slovenskih šahistov iz Zalca v Savinjski dolini. Na prijateljskem srečanju so turlanski šahisti premagali slovenske z rezultatom 5 proti 3. V kratkem bodo čedadski šahisti vrnil obisk.

LEP USPEH ARGENTONA NA OLIMPIADAH

V Čedadu so s posebno velikim zadovoljstvom sprejeli novico, da je njihov rojak Alessandro Argenton, ki pripada vsedrjavni jahalni ekipi, ki je nastopila na olimpijadi v Tokiu, pridobil Italiji zlato kolajno. Sedaj mu pripravljajo slavnosten sprejem.

GRADNJA VELIKE STANOVANJSKE HIŠE

Pri avtonomnem inštitutu za ljudske hiše v Vidmu (Istituto autonomo per le case popolari) so dodelili kooperativi «Fogolar», v kateri so vključeni čedadski delavci, 62 milijonov lir za gradnjo stanovanj. Zgradišče bo do 12 stanovanjski ljudski blok v ulici John Kennedy.

OPROŠČEN, KER NI ZAGRESIL KAZNIVEGA DEJANJA

Čedadski pretura je oprostila Giovannija Marconija, iz Genove obtožbe, da je slikal na Stari gori. Dokazal je namreč, da je možno iste posnetke, kot jih je slikal, kupiti v vsaki prodajalni kot razglednice.

NEME

MAGDALENA NIMIS ZRTEV PROMETNE NESREČE

Vso Krnahtsko dolino in bližnjo okolico je globoko pretresla žalostna novica, da je izgubila življenje pri prometni nesreči 55 letna Magdalena Nimis. Nesreča se je dogodila takole: V Kvalsu je avtomobil, katerega je upravljal 39 letni Pietro Mini iz Vidma, zavozil ob stran, ker je počila guma. Suneč je bil tako močan, da je ženo vrglo iz avtomobila, kjer je obležala mrtva, ker ji je pri padcu počila lobanja.

Rajnika je bila zelo poznana po vsej okolici, ker je imela v Nemah bar. Sorodnikom izrekamo naše sožalje.

FOJDA

ZA CESTO V ČENEBOLO

Te dni so dali v apalt gradnjo nove ceste, ki bo vodila iz Fojde v Čenebolo. Dela, ki bodo stala okoli 100 milijonov lir, je že prevzelo gradbeno podjetje Protto iz Vidma.

Ministrstvo za javna dela je dodelilo tudi 1 milijon lir za nabavo materiala, ki bo služil za popravilo cerkve v Čeneboli.

POROKA

Poročila se je naša vaščanka Alda Caruzzi z Umbertoom Lugano iz Ceda. Prijatelji jima želijo mnogo sreče na skupni življenjski poti.

NESREČA

V čedadsko bolnico so morali peljati 74 letnega Angela Drekonja, ker je padel pod težo drv, ki jih je nesel na ramenih. Pri padcu se je močno udaril v glavo in se bo zato moral zdraviti kakšne tri tedne.

AHTEN

DELO NA CESTI PREKINILI

Dela na cesti Ahten — Rekluz, katera je dala občina že v apalt, so morali prekiniti. Ker bodo to cesto asfaltirali, morajo najprej ugotoviti, če so tla dovolj trdna, ker ni dolgo tega kar je bila zgrajena in se material, ki je bil prinešen, še ni ulegel. Tehniki so mnenja, da bo treba cestno podlago, predno bodo pričeli z asfaltiranjem, utrditi in zato bodo z deli nadaljevali v bližnji prihodnosti.

IZ IDRIJSKE DOLINE

NOVA CESTA V KOSONE

Končno so dogradili novo cesto, ki veže gorski vasič Kosoni in Prepotišče. Do sedaj so se ljudje morali posluževati le strne steze, kar pa je bilo zelo nerodno, posebno pri prenašanju poljskih pridelkov. Ob otvoritvi nove ceste je prišel v vas prvi avtomobil, ki je bil pravo čudo za najmlajše in tiste, ki ne gredo nikdar od doma. Cesto so zgradili s fondi, ki jih je dalo na razpolago ministrstvo za kmetištvo in z olajšanji, ki jih predvideva poseben zakon za «Zeleni načrt».

ŠKODA ZARADI NEURJA

Prejšnji teden smo imeli tudi pri nas silno slabo vreme. Dež je neprestano lil več dni skupaj in zato so potoki narasli in tudi Idrija je pri Prapontnem prestopila bregove. Ker je bilo še dosti pridelkov na njivi, je povodenj povzročila precej škodo. Voda je odnesla s seboj tudi dosti rodovitne zemlje in zato se bo škoda poznala več let.

PREHOD MELINA ZAPRT

Z dnem 19. oktobra so zaprli sezonski blok Melina, katerega so se posluževali kmetje, ki imajo na tej in oni strani meje svoja polja.

Dne 24. oktobra pa so zaprli tudi obmejni blok Zavarian v dreškem komunu. Odprli jih bodo spet prihodnjo pomlad.

NESREČA

Pri padcu iz motocikla, ker se je vanj zaletel nek avtomobil, je dobil 52 letni Fiorindo Bordon iz Brda hud udarec v hrbet. Zdravi se v čedadski bolnici.

Tudi 42 letna Albina Magnani iz Prapontnega je morala iti v bolnico po prvo pomoč, ker je padla s kolesa in se precej poškodovala po glavi in o brazu.

TAVORJANA

ZADRUŽNI HLEV V MAZEROLAH

V Mažerolah, gorski vasi tavorianke občine, bodo kmalu imeli zadrugi hlev, ki bo mogel vzeti pod streho kakih 100 glav goveje živine. Pomoč za gradnjo hleva je dal inšpetorat za kmetijstvo in «Ente di economia montana».

S tem, da bodo imeli zadrugi hlev, bo Mažerolčanom zelo pomagano, kajti tudi tukaj so pri hišah doma skoraj same ženske, ker so njihovi možje v inozemstvu, in težko držijo same vse gospodarstvo pokonci. S skupnim gojenjem živine v zadrugi hlevu jim bo delo seveda mnogo olajšano. O tem so se prepričali že v dostih vaseh, kjer so prišli do te zgradbe in zato naj bi se poskrbelo, da bi zgradila zadrugi hlev vsaka večja vas. Stroški za gradnjo so minimalni, če upoštevamo, da podpirajo take iniciative razne pokrajinske in državne ustanove.

GORIŠKI SLOVENEK JURIJ URŠIČ PRIDOBIL ITALIJSREBRNO KOLAJNO

Goriški Slovenec, ki je zastopal na olimpijskih igrah v Tokiu Italijo v kolesarski nasledovalni vožnji, se je uvrstil na drugo mesto in tako osvojil srebrno olimpijsko kolajno.

Jurij Uršič je star 22 let. Njegov oče, ki je po poklicu krojač, je dobil že nešteto čestitk ter moral odgovarjati raznim časnikarjem in radijskim poročevalcem. Gorica mu je priredila priscen sprejem, župan pa mu je ob tej priliki izročil grb iz 13. stoletja.

PO SVETU

MEDNARODNO ZDRUŽENJE PRAVNIKOV je ponovno ostro protestiralo proti nasilju, ki ga izvajajo nad političnimi zaporniki v Španiji. Sekretariat tega združenja je v Parizu objavil sporočilo, v katerem pravi, da španski politični zaporniki doživljajo tragično usodo in da mnogi že nad 25 let živijo v zapirih.

ORGANIZACIJA OZN za prosveto, znanost in kulturo (UNESCO) je objavila poročilo, v katerem navaja, da ni nobenih znanstvenih argumentov, ki bi dokazovali trditve, da je kakšna rasa višja od katere druge. Rasisti skušajo opravičiti svoje nazore s tem, da se sklicujejo na biologijo, sociologijo ali zgodovino, toda UNESCO je mnenja, da ni nobene znanstvene panoge, ki bi lahko nudila kakršnekoli argumente rasizmu.

SPOMENIK PAPEŽU JANEZU XXIII bodo postavili v Loreto. V ta namen so že sestavili poseben odbor in določili razsodišče za najboljši osnutek.

ITALIJA STEJE 280 SKOFIJ. Največja je milanska, ki šteje nad 3 milijone ljudi, na drugem mestu je rimska s dva milijona ljudi. Na splošno so v severni Italiji škofije večje kot v južni.

V ZR NEMCIJI je največ prometnih nesreč. Po statističnih podatkih je bilo letos avgusta meseca na zahodnonemških cestah okoli 32.000 prometnih nesreč, ki so zahtevale skupno 1388 smrtnih žrtev, torej povprečno 46 na dan.

PRI FREJUSU so začeli graditi cestni predor, ki bo tretja zveza skozi Alpe med Francijo in Italijo. Predor, ki bo povezoval kraja Bardonecchia na italijanski in Formaux na francoski strani, bo dolg okoli 12 km.

LINDON JOHNSON, sedanjí predsednik ZDA, je izjavil, da bo potem, če bo izvoljen za novega predsednika Združenih Držav Amerike, odpotoval v Evropo, kjer bi se rad sestal tudi s sovjetskimi premierom.

KARL WOLF, 64letni vojni zločinec, ki je med zadnjo vojno sodeloval pri umoru 300.000 Židov je bil obsojen na 15 let težkega prisilnega dela.

Mir in mednarodno sodelovanje

(nadaljevanje s 1. strani)

5. SPOŠTOVATI NEODVISNOST:

Konferenca razglša popolno privrženost osnovnemu načelu mednarodnih odnosov, po katerih sta neodvisnost in ozemeljska nedotakljivost vseh držav, velikih in majhnih, nedotakljivi — zato potrjuje pravico vseh narodov, da sprejme tisto obliko državne ureditve, o kateri sodijo, da najbolj ustreza njihovem razvoju.

6. PORAVNAVANJE SPOROV:

Vse države morajo v svojih mednarodnih odnosih opustiti grožnje s silo ali uporabo sile zoper ozemeljsko nedotakljivost ali politično neodvisnost katerekoli države ali na katerikoli drug način. Spore je treba poravnavati po mirni poti, brez tujega vmešavanja ali posredovanja (tu so omenjali Laos, Kambodžo in Vietnam).

7. POPOLNA RAZOROŽITEV:

Ker nadaljnje tekmovanje v oborožitvi in izpolnitvi orožja za množično uničevanje ter kopičenje tega orožja groze svetu z oboroženim spopadom in uničenjem, naj velesile dosežejo splošno in popolno razorožitev pod mednarodnim nadzorstvom, zmanjšajo naj vojaške proračune, uničijo skladišča atomskega orožja in naj preučujejo izdelovanje atomske energije za blagor človeštva.

8. TUJE ČETE IN OPORIŠČA:

Nevezane države so proti sodelovanju v takšnih paktih in vojaških zvezah velesil, ki razpihujejo hladno vojno in povečujejo mednarodno napetost. Vzdrževanje ali ustanavljanje tujih vojaških oporišč in nameščanje tujih čet na ozemljih drugih dežel je groba kršitev neodvisnosti teh držav in grožnja svobodi in mednarodnemu miru — zato je treba ukiniti taka oporišča in umakniti vojaške enote.

9. VLOGA OZN:

Organizacija združenih narodov — da bi bila

Iz naše zgodovine

VELIKE POVODNJI

Dne 11. septembra 1327 je Nadiža razdrila cesto med Kobari-dom in Čedadom in odnesla več hiš. Odplavila je tudi pokopališče sv. Petra in Blaža v Čedadu, čeprav je tam njena struga globoka 20 metrov.

Isti dan je tudi Ter poplaval vse polje do Vidma.

Nadiža je silno narasla tudi 26. avgusta 1468, ko je odnesla njive pri Briščah in most pri Premarjaku.

Veliko neurij in dežja je bilo tudi v letih 1666 in 1667, ko so v Landarski in Mjerski banki bili uničeni vsi prideški, da je nastala v deželi velika lakota.

TURKI

Leta 1472 so Turki pridrlili do Soče, vendar tokrat še niso mogli vdreti v Furlanijo. Povrnili so se leta 1477, premagali beneškega generala Ivana Novella in pomandrali vso spodnjo Furlanijo ter okolico Vidma in Čedada. Pred Turki je vse bežalo. Slovenci Nadiških dolin so se zatekali v Landarsko jamo, v grad na Stari gori in v gozdove po hribovih. Turško nevarnost so najavljali s kresovi.

KUGA

Huda kuga je razsajala v Brezjah (Montemaggiore) leta 1598. Samo trije moški so ostali pri življenju. Oblasti iz Vidma so ukazale vso vas zažgati. Preživeli moški so morali dlje časa živeti sami zase v neki bajti na Kamnjaku nad Platišči. Šele ko je izšla kužna bolezen, so se smeli vrniti zopet v Brezje.

VELIKA SUŠA

Od 15. novembra 1778 pa do 22. aprila 1779 ni padlo v Furlaniji niti kapljice dežja in niti snega ni bilo. Usahnila je skoraj

vsa trta in mnogo drevja. Vsa gora Mija je bila kakor požgana.

POKOP MRLICEV DOMA

Pomožni škof oglejskega patriarha Daniel De Rubeis je z dekretom z dne 23. maja 1518 dovolil prebivalcem Tipane, da smejo sami pokopavati mrlice, ako bi zaradi slabega vremena, snega ali drugih nezdoljivosti slovenski vikar iz Nem v treh ali štirih dneh ne mogel priti v Tipano. Večkrat se je namreč zgodilo, da vikar ni mogel do Tipane v petnajstih ali celo v tridesetih dneh, ker so potoki narasli in zalili ali razdrli slabe kolovoze ob strugi. Da bi jim ne bilo treba hraniti mrtvih izven vasi v kakšni bajti, je škof Daniel De Rubeis dovolil, da smejo domačini mrlice pokopati sami v domačem kraju.

VELIKA BIRMA V FOJDI

Dne 23. maja 1789 je prišel birmat v Fojdo videmski nadškof Nicola Sagredo. Slovenskih birmancev iz bližnjih in daljnjih vasi je bilo toliko, da je nadškof birmovanje moral prekiniti, pri katerem so morali red vzdrževati orožniki. Škof je birmal tja do ene ure po polnoči.

SPREMENBA OBLASTI

Dne 27. julija 1866 je prvič prišlo do Stupce 450 piemontskih vojakov. Že čez tri dni so se umaknili proti jugu. Dne 6. avgusta istega leta so se znova vrnili na Stupco, a že naslednji dan odšli nazaj do Tilmenta.

Dne 13. avgusta so se na Stupci pojavili Avstrijci, ki so naslednji dan zavzeli Sv. Peter in Čedad, čez tri dni pa še Sv. Lenart. Dne 18. avgusta so se umaknili v Kobari. Šele 21. oktobra so piemontski vojaki dokončno zasedli vso Furlansko Slovenijo.

VESTI IZ JUGOSLAVIJE

ZA ODPRAVO VIZUMOV sta Jugoslavija in Češkoslovaška podpisali poseben sporazum. Ta sporazum bo stopil v veljavo, čim ga bosta ratificirali vladi obeh držav.

VELIKO TOPLARNO bodo zgradili že do leta 1967 v Kranju, ki bo dajala okoli 160 ton tehnološke pare in bo proizvajala tudi toplo vodo za ogrevanje stanovanj in poslovnih prostorov. Potom turboagregata bo proizvajala 160 milijonov kilovatnih ur električne energije.

V BEOGRAJSKI TOVARNI MOTORJEV so zabeležili proizvodnjo stotisočnega avtomobilskega motorja. Ta tovarna izdeluje motorje za vozila «Zastava».

KRANJSKA GORA je postala zimsko športno letovišče z mednarodnim slovesom. Londonska agencija, ki že trideset let prireja obiske britanskih turistov v zimskih letoviščin Italije, Švice in Francije, je letos vključila v svoj program tudi slovensko zimsko letovišče v Kranjski gori. Britanska letalska družba BUA bo letos celo vsak dan organizirala posebne polete za britanske smučarje, ki bodo rezervirali svoj prostor v Kranjski gori.

PROIZVODNJA MORSKE SOLE je bila letos v Slovenskem Primorju znatno višja nego lansko leto. Letošnja proizvodnja je tako dosegla 18.280 ton nasproti 2.500 tonami lani.

Josip Jurčič:

Deklica in psoglavci

Tačas, ko so bili še psoglavci po teh krajih, plela je neki dan lepa deklica sama na njivi. Kar je zagledala, da jih gre veliko krdele mimo. Ker je vedela, da so hudi in zavoljo svojih pasjih in kosmatih glav strašni videti, zbežala je s polja. Psoglavci vidijo, da je mlada, in pravijo: «Ujemimo jo!» Brž se celo krdele spusti za njo v dir. Deklica je vedela, da ne uide urnim petam, zato spleza na gosto smreko in se skrije med vejami. Psoglavci imajo pa pasjo glavo in oči v tla obrnjene, zato ne morejo navzgor pogledati. Tako niso mogli videti, na kateri smreki deklica skriva čepi. Bodli so torej s svojimi dolgimi sulicami ob deblih od smreke do smreke tako dolgo, da je po skorji nekega drevesa pritekla rdeča kri. Obstopili so tisto smreko in jo izruvali: tako jim je prišla deklica v pest.

Zaprli so jo potlej v visok grad, ki ni imel nič vrat. Tam notri ni videla žive duše kakor včasih psoglavce, ki so na noč domov zahajali, podnevi pa zaklenili njo in eno mačko; samo lino so ji odprto pustili, da je sonce sijalo skozenjo. Tam notri je ven in ven jokala in si

zelela, da bi še enkrat prišla k očetu domov. Večkrat je mislila skozi odprto lino na streho zlesti in s strehe skočiti na tla. Pa vselej, ko je nogo vzdignila, skoči mačka na lino in tako jezno začne renčati in parklje brusiti, da je bilo deklice strah. Nekdaj je posebno močno jokala, kar zagleda starega dedca pred seboj.

«Kaj ti je, mlada?» nagovori jo dedec.

«K očetu bi šla rada», pravi deklica.

«Kako boš šla, ali ne veš, da psoglavski grad nima vrat?» reče dedec.

«Vem, ali jaz bi skozi lino šla, pa me ta mačka žival ne pusti», pravi ona.

«Zato te ne pusti, ker ima mačka v repu devet peklenskih vravog, ki so vsi s psoglavci zmenjeni. Daj mački kos mesa in, kadar ga bo pobirala, odreži ji rep, vrzi ga čez glavo devet komolcev daleč čez lino in nič več ti ne bo branila».

Tako je mož dejal in zginil, da deklica ni vedela ni kdaj ni kam. Stori la je po njegovem svetu: dala mački mesa, v hipu odrezala ji rep, vrgla ga devet komolcev daleč čez glavo in tiho se je huda žival potuhnila v kot.

Deklica spleza precej v mraku čez lino na streho in, ko ni vedela ne kam na kod dol ob zidu, vidi kosorepo mačko počasi in klavarno lesti po vrhu slemena na drugi konec poslopja. Leze za njo in pride do drevesa, ki je s svojim vršičkom dotikalo se strehe, in, vidé mačko po drevesu priti do tal, pleza še ona in srečno uteče.

MLADI ROD

Pastirček

Svoje dni je pasel majhen deček v Istri blizu morja nekoliko krav, ovac in koz.

Bilo je popoldne in vroče sonce je pripekalo na zemljo, kar zagleda deček tri lepe deklice, ki so spale na mehki trati, bile so

nič maral, ker denarjev še poznal ni. Da bi se pa z denarjem samo igral in ga ogledoval, tudi ni hotel, kajti denar je mrtev, on pa je imel živa goveda in ovce, ki so mu bile nad vse. Ko so vile to opazile, so mu rekle:

«Ko boš zvečer gnil domov, boš slišal za seboj od morja sem zvončkanje vsakovrstnih zvoncev. Nikar pa se med potjo ne oziraj, dokler ne prideš domov».

To so rekle in izginile.

Sedaj šele je deček spoznal, da to niso bile navadne deklice kakor druge, ampak brčkone vile.

Počasi se je sonce nagibalo v morje in pastirček žene svojo čredico domov. Čim bolj se je bližal domu, tem večje zvonjenje in bingljanje je slišal za hrbtom. Toda pozabil je, kar so mu bile vile naročile. Ko je bil že na pol pota, se radoveden obrne, da vidi, kdo li žene za njim toliko blaga?

Pa je zagledal veliko trumo ovac, krav in koz, ki so šle iz morja za njegovim blagom. V trenutku pa, ko se je ozrl nazaj, je vse prenehalo hoditi na suho iz morja. Samo tista truma ga

je spremila do doma, ki je bila že zunaj.

Če bi pastirček ne bil pogledal nazaj, bi imel neizrečeno veliko blaga; pa saj mu je bilo tudi to dovolj, ker je tudi revne sosede bogato obdaril z blagom, ki so mu ga bile vile podarile.

Čebelice

Čebelice nabirajo med, to ve vsak otrok.

Čebelice imamo radi.

Otroci hodijo v šolo in v šoli pišejo in rišejo. S svinčnikom vlečejo po belih listih v zvezku vodoravne črte, navpične in poševne črte gor in dol.

Čisto tiho so pri delu. Nič ne slišijo avtomobilov na cesti, ne letala na nebu. Rahlo vlečejo svinčnik po papirju. Ali bodo vse črte ravne? Ali se ne bo katera pretrgala?

Nanika si grize ustnice, zardela je v lice. Ali se vam je že kdaj zgodilo, da vas roka ni ubogala? Da je roka s svinčnikom nerodno zdrsnila čez papir in vse skupaj pokvarila. Naniki se je to zgodilo skoraj vedno. Roka je ni hotela ubogati.

Učiteljica je bila vesela pridnih otrok. Hodila je od klopi do klopi in tistim, ki so narisali najlepše črte, odtisnila v zvezek čebelico.

«Dobil sem čebelico!» je potem tak šolar ponavljal vso pot iz šole do doma. Doma so si čebelico vsi ogledali. Bila je lepa s tankimi, pretankimi krilci.

Nanika si je po tistem rekla: «Jutri narišem čisto ravne črte. Morda dobim čebelico».

A tudi drugi dan je roka ni ubogala. Črte so bile krive.

Vsak dan znova je upala, da bo dobila čebelico, roka pa se je pričela tresti, da črte niso in niso mogle biti ravne. Nanika ni dobila čebelice.

Nekega dne je prišla učiteljica z obvezano roko v šolo. Ko bi morala deliti čebelice, se je ozrla po razredu in se srečala z Nanikinimi hrepenčimi očmi.

«Pridi», ji je rekla, «danes boš ti delila čebelice, mene boli roka».

Nanika je vzela korenček, v katerega je bila vrezana čebelica, ga pomocila v rdečo barvo in delila svojim sošolcem čebelice.

Čebelica, čebelica, čebelica. Čeprav je na svoj zvezek ni mogla pritisniti, ker so bile njene črte krive, je bila vendar srečna.

Ko je čebelice razdelila, je sedla v klop in šepetala: «Čebelice». Kamor koli je pogledala, jih je videla. Otroci v razredu so bili tihi, še bolj tihi kot prej, kajti zagledali so, kako sta se dve čebelici utrnili iz Nanikinih oči. Bili sta svetle in rosní kakor solzici.

Nanika pa ni videla nikogar v razredu. Zazrla se je v okno in glej, z neba so prileteli najlepše čebelice, vedno več jih je bilo in imele so tanka, pretanka krilca. Sedale so na okno, na strehe, plesale so po zraku, se spuščale k zemlji in jo pobelile.

Ves dan so priletavale čebelice z neba in ko je šla Nanika iz šole domov, so ji poljubljale roke. Poljubile so jo še na čelo in bradico. Ljudem na cesti so se ujele v obleko, da so jih prinesli domov. Mislili so, da so snežinke. Zelo so se jih veselili.

ANICA ČERNEJ

Klopotei

Klopoče, klopoče,
kliče, ropoče...
povedati hoče:
dajem na znanje,
začenja se branje.
Vse je šlo gladko,
je lepo in sladko.
Bilo je vroče
poletje brez toče.
Jesen se ne joče.
Če je mogoče,
naj pride, kdor hoče,
kdor noče, pa noče.

Noč se je bila storila, psoglavci pridejo domov in zagledajo kosorepo krvavo mačko. Brž ugamejo, kaj je to, in dvanaest jih poišče sled in teče za ubežno deklico. Medtem je bila pa ona že blizu očetovega doma pritekla. Oče njen je imel kovačnico, pri vodi zidano. Tisto noč ga ni bilo doma, ker je bil šel izgubljene hčere iskat. Zato povodno kolo, ki je sicer kovaški meh gonilo, ni klopotalo, ampak vse tiho je bilo. Vrata so bila zaprta, okno z železno mrežo prepreženo, zato ni mogla noter. Dolgo je klicala ter klicala, pa očeta ni bilo in že je mislila pred kovačnico na klopi zaspiti. Kar se domisli: «Morda bi me zasledili psoglavci in še huje bi mi bilo». Zato premišlja, kako bi noter prišla. Nazadnje se domisli, da lahko povodno kolo sname in pri luknji pride v kovačnico. In res stori tako. Komaj si notri oddahne in luč naredi, kar zasliši zunaj psoglavce govoriti. Po sledu so bili za njo prišli. Brž podpre vrata še bolj z železom, zasloni okno, v roke pa vzame široko sekuro, ki jo je bil oče ravno prejšnji dan naredil, in se ustopi k lini, skozi katero je bila sama noter prišla.

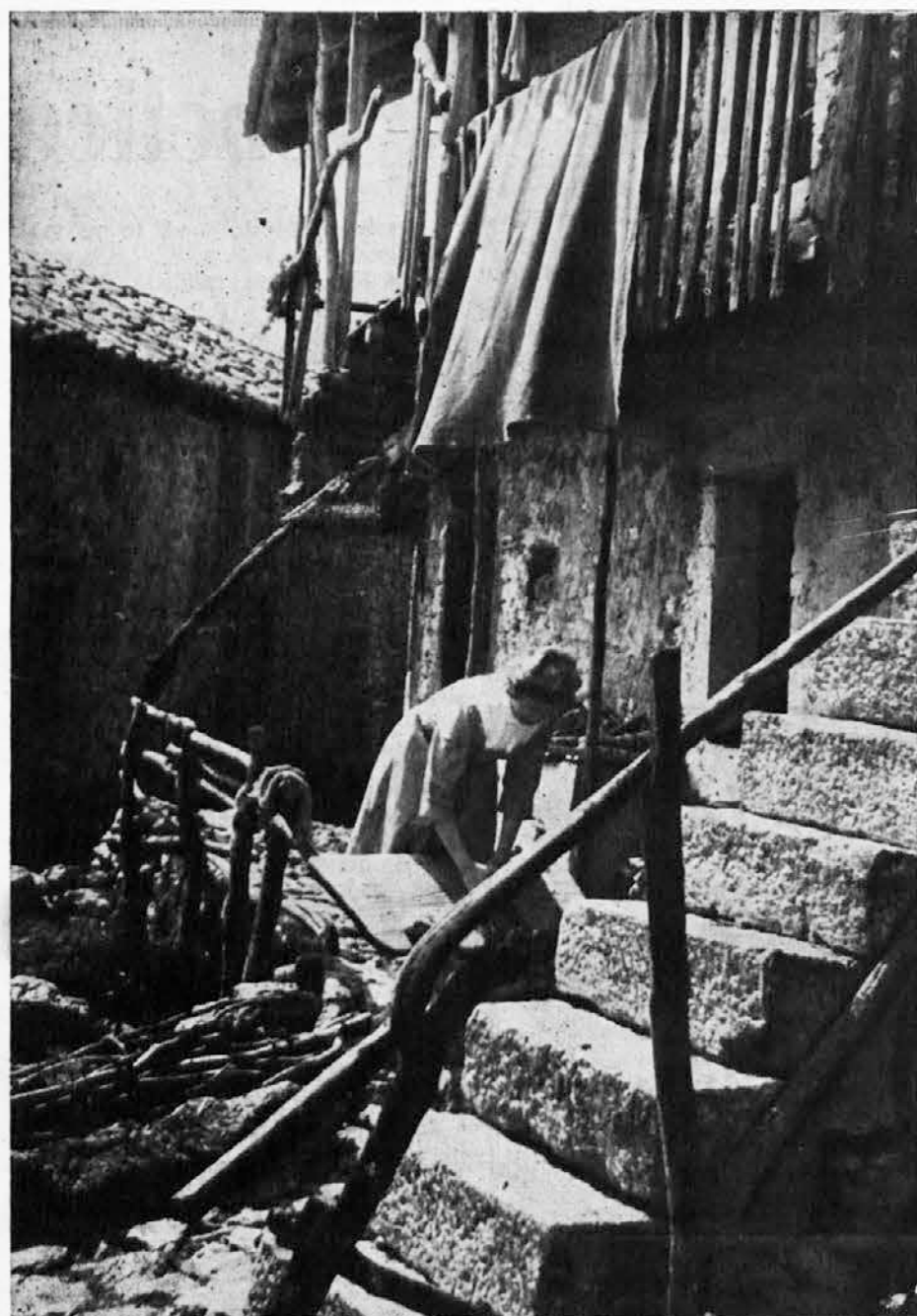
Kmalu izvohajo psoglavci to luknjo in eden pokaže pasjo glavo v kovačnico. Deklica mahne in mu jo odbije. Potem ga potegne popolnoma noter. Drugi so menili, da je sam zlezal, in pokazal se je še eden in zopet eden skozi luknjo in vsakemu je tako primerila kakor prve-mu.

Ko je drugo jutro oče kovač žalosten prišel domov, našel je hčer in na kupu v kovačnici dvanaest psoglavcev, ki jih je hči pobila.

LA COMUNITA' DI PARLATA SLOVENA COMPIA IL SUO DOVERE

BISOGNA VOTARE E BENE

Con nuove democratiche ed energiche Amministrazioni nei Comuni si può fare molto specie per la povera gente - Atteso il ritorno degli emigranti dai vari Paesi europei

Anche le donne devono compiere tutto intero il loro dovere di elettrici, e farlo compiere, se è necessario, anche ai loro uomini. Quella che vedete è una delle tante modeste case di Montefosca. Al di qua della rudimentale scala in pietra grezza, con la quale si raggiunge il traballante poggolo (païou), sta lavando i panni la donna addetta alle faccende casalinghe

Orduque il giorno 22 corrente si andrà alle urne.

Come si vede, poco tempo oramai ci separa dal giorno in cui il corpo elettorale sarà chiamato a rinnovare i Consigli Comunali, eccetto quello di Torreano di Cividale che scadrà tra un paio d'anni, e quello Provinciale per il quale, però, si voterà anche a Torreano.

Naturale, quindi, che, al punto in cui ci si trova, la lotta elettorale abbia raggiunto una certa intensità, come impegno, calore, costanza e impopolarità, da parte dei vari raggruppamenti politici e anche da parte di combinazioni fiancheggiatrici o addirittura autonome di schietto sapore locale; intensità che andrà, si capisce, via via, inevitabilmente aumentando sino a raggiungere la punta massima all'antivigilia del voto.

Durante questa fase elettorale, che si può definire di ambientazione e di sondaggio, a noi interessa più che tutto essere vicini agli elettori, uomini e donne, di parlata slovena della Provincia di Udine ed in ispecie di quelli residenti nella Slavia Friulana,

nella Val Resia e nella Val Canale.

Del resto, abbiamo già detto loro nei precedenti numeri, se si vuole che qualcosa da noi cambi in meglio, che l'auspicata rinascita economica abbia finalmente inizio, che troppo si è aspettato e pazientato, che i diritti della nostra Comunità vengano tutelati e difesi e che ai nostri Comuni siano perlomeno estesi quei benefici derivanti dal Memorandum di Londra di cui già in buona parte godono le minoranze di parlata slovena delle Province di Trieste e di Gorizia, che è necessario mandare nei Consigli Comunali dei genuini e veri rappresentanti delle popolazioni locali, degli uomini insomma — e pure delle donne che ce ne sono veramente di brave, e non solo per fare le massaie o recare in montagna sulla gerla lo stalletico, e di battagliere — in possesso di tutte le qualità necessarie per divenire ottimi amministratori e vigili e gelosi custodi della cosa e del bene pubblico in generale.

Ad ogni modo questi uomini e queste donne da noi non solo devono essere al di fuori di ogni critica nega-

tiva e dotati di alto senso di praticità ma devono essere impermeabili del più alto spirito democratico, e soprattutto di avere piena coscienza di andare in Comune con il preciso intendimento, oltretutto di farsi paladini dei diritti della nostra gente, di compiere uno sforzo per effettivamente giovare a far sì che la situazione economica locale abbia finalmente a risolversi in meglio e susciti prospettive incoraggianti; di fare in modo, cioè, di andare incontro con la maggior possibile larghezza a tutti i bisogni della popolazione ed in ispecie di quella che vive in condizioni più disagiate.

E per finire, noi ci auguriamo che numerosi siano gli emigranti — ai quali ben lietamente porghiamo fin d'ora il nostro più affettuoso e fraterno saluto — che avranno la possibilità di rientrare alle rispettive sedi di residenza per compiere il loro dovere di elettori; ed a questi emigranti vogliamo anche ricordare che pure per queste consultazioni amministrative vengono loro concesse particolari facilitazioni di viaggio.

UN CONVEGNO SEGUITO CON INTERESSE

Per la difesa dei diritti linguistici

RICORDATI I CADUTI PER LA LIBERTA'

Siamo ben lieti di ospitare nel nostro periodico le risultanze, unanimemente approvate, del 4° Convegno Piemonte-Provenza» tenuto a Montebello Grana, risultanze che, inutile dirlo, che noi approviamo e sottoscriviamo in pieno.

In occasione del 4° Convegno Piemonte-Provenza, indetto dalla libera associazione di cultura alpina «Escuola d'ou Po», i sottoscritti cittadini nel rivolgere un commosso pensiero al sacrificio compiuto dalle Genti della montagna vent'anni or sono nella lotta per la Libertà;

RIPROPONGONO le istanze che animarono la Resistenza, come nella franco-provenzale valle d'Aosta, nelle vallate parimenti franco-provenzali della Soana, Orco, Lanzo e della media Dora Riparia, ed in quelle provenzali dell'Alta Dora Riparia, Chisone, Germanasca, Pellice, Alto Po, Varaita, Maira, Grana, Stura di Demonte, Gesso, Vermentagna;

RICHIAMANO in particolare le seguenti affermazioni contenute nel citato documento: «Per la loro posizione geografica di intermedie tra diverse culture, per il rispetto delle loro tradizioni e della loro personalità etnica, e per i vantaggi derivanti dalla conoscenza di diverse lingue, nelle valli alpine deve essere pienamente rispettata e garantita una particolare autonomia culturale linguistica consistente nel:

- 1) diritto di usare la lingua locale, la dove esiste, accanto a quella italiana, in tutti gli atti pubblici e nella stampa locale;
- 2) diritto all'insegnamento della lingua locale nelle scuole di ogni ordine e grado con le necessarie garanzie nei concorsi perché gli insegnanti risultino idonei a tale insegnamento. L'insegnamento in genere sarà sottoposto al controllo od alla direzione di un consiglio locale.

DENUNCIANO che malgrado il chiaro dettato dell'art. 6 della Costituzione per il quale «La Repubblica tutela con apposite norme le minoranze linguistiche», soltanto le minoranze linguistiche comprese nella Regione a Statuto Speciale della Valle d'Aosta, nella provincia autonoma di Bolzano ed in quella di Trieste, godono di una certa tutela, mentre a più di tre lustri dalla promulgazione della Carta costituzionale nessun provvedimento è stato preso in favore delle altre minoranze, ed in particolare di quelle franco-provenzali e provenzali delle Province di Cuneo e di Torino;

RICORDANO che la Lingua Provenzale, owerossia Lingua d'Oc, ha espresso valori letterari fondamentali per tutta la cultura europea ed è assai in questo secolo al riconoscimento del premio Nobel con il poeta Federico Mistral, e che essa è pertanto degna della tutela di cui, ad esempio, gode la lingua ladina insegnata nelle valli di Gardena e di Badia (Bolzano) ed esemplarmente nelle vallate svizzere del Cantone dei Grigioni; ricordano altresì che in Francia, la Legge n. 51-46 dell'11 gennaio 1951, nota come Loi Deixonne, preve-

de l'insegnamento della lingua d'Oc, nelle scuole (attualmente l'apposita commissione legislativa ha unanimemente presentato una nuova legge tendente ad aumentare l'efficacia di quella del 1951);

SOSTENGONO, concordemente a tutta la moderna pedagogia ed alla dichiarazione dell'U.N.E.S.C.O. del 1951 (v. «L'emploi des langues vernaculaires dans l'enseignement, Unesco 1953»), l'importanza didattica del bilinguismo (parlato regionale - lingua ufficiale) e l'assoluta necessità che la Scuola proceda dal «noto all'ignoto», rispettando e valorizzando la cultura locale che arricchisce la mente ed il cuore dell'allievo di un radicato umanesimo;

LAMENTANO che l'insegnamento attuale, pur pretendendosi democratico, offenda, sin nel profondo dell'animo, la gente delle nostre vallate, educate nella completa ignoranza di se stessa e nel disprezzo della propria lingua, con la conseguenza che migliaia e migliaia di cittadini hanno vergogna di parlare «patois», vale a dire delle origini popolari e montane;

CHIEDONO che abbia termine una tale alienazione ingiusta e crudele e che pertanto nelle Scuole delle suddette vallate torinesi e cuneesi sia insegnata la lingua Provenzale ed in quelle più tradizionalmente permeate di cultura francese come la Valle di Susa (Dora Riparia) e quelle Valdesi (Pellice, Germanasca e Chisone), la lingua francese, servendosi comunque sempre, strumentalmente, del «patois» parlato in famiglia;

SUGGERISCONO che venga incaricata una commissione di esperti, segnalati anche dall'Istituto dell'Atlante Linguistico Italiano (Università di Torino) e dall'Escuola d'ou Po, per determinare i Comuni interessati alla presente iniziativa e per collaborare nella stesura dei programmi scolastici e nelle misure idonee a rendere efficace quanto sarà normativamente previsto;

PRENDONO ATTO che l'on. Ministro della Pubblica Istruzione rispondendo recentemente ad un'interrogazione dell'on. Foderaro ha affermato che i «programmi didattici della scuola primaria... (si pongono) su una linea di continuità con il patrimonio dello alunno, quale risulta acquisito nella famiglia e nell'ambiente naturale e locale» e confidano quindi che siffatte affermazioni si traducano in una concreta politica scolastica volta ad assicurare sinceramente tale proclamata continuità, possibile soltanto se si favorirà in tutti i modi la permanenza dei Maestri nelle loro valli di origine e l'insegnamento della lingua e delle tradizioni locali;

AUSPICANO che il parlamento ed il Governo prendano nella dovuta considerazione questo libero appello di rappresentanti delle popolazioni alpine delle provincie di Cuneo e di Torino, ben ricordando che l'impegno del Governo in carica è di attuare nella lettera e nello spirito la nostra Costituzione — e quindi anche l'art. 6 — e più particolarmente di «rispettare e sviluppare le autonomie locali da favorirsi come Presidio di Libertà ed espressione feconda di vita democratica» (on. Moro).

OGNISSANTI

Onoriamo i Morti

Ogni anno il primo giorno di novembre la cristianità lo dedica al culto di tutti in Santi, e lo dedica con immenso amore e fervore religioso per ricordare e onorare soprattutto i Morti, coloro che, per il segno del destino o della fatalità, ci hanno, in un modo o nell'altro, lasciati con gli occhi lagrimanti ed il cuore gonfio; coloro che non sono più tra noi dopo avere, più o meno lungamente vissuto accanto a noi, a contatto di gomito e di cuore; coloro che abbiamo intensamente amato e voluto bene; coloro con i quali abbiamo confidato i nostri crucci, le nostre trepidazioni, le nostre speranze, i nostri dolori; coloro, insomma, che erano, e rimangono ancora, e sempre, sangue del nostro sangue, vita della nostra vita.

Il giorno di OgniSSanti, che precede e si lega indissolubilmente con quello dei lacrimati Defunti, è dunque una giornata che nessuno può cancellare dal proprio calendario; ed è una giornata strettamente collegata a quella che segue, vale a dire il «Giorno dei Morti», nel quale i cari Defunti vengono più direttamente e più intensamente ricordati, commemorati, onorati.

In questa mesta eppur significativa ricorrenza noi volgiamo commossi il pensiero a tutti i nostri Morti, a tutti gli altri Morti, specie a coloro che conobbimo

e amammo in vita; e primo fra tutti l'anima elettissima dell'indimenticabile Mons. Ivan Trinko che oltre ad essere un sant'uomo e un grande studioso fu soprattutto un tenero e devotissimo figlio della sua e nostra terra che amò veramente di accento e purissimo amore, e sempre con orgogliosa fierezza, fino all'ultimo anelito del suo respiro.

In queste prime due giornate novembrine, pertanto, nei cimiteri, piccoli e grandi, della Slavia Friulana, della Val Resia e dovunque vivono cittadini di parlata slovena, ogni tomba, per modestissima che sia, sarà adorna di fiori e di lumi: tributo di chi è rimasto a piangere su questa terra, pegno di riconoscenza e segno di continuità spirituale verso coloro che non sono più e coloro che li stanno degnamente onorando.

Nell'animo dei figli della nostra terra, che si trovano impegnati in duro lavoro in contrade straniere, la ricordanza sarà di pari intensità e commozione. Costoro compiranno il loro pellegrinaggio nei camposanti dei loro paesi e delle loro borgate mentalmente cioè con il pensiero tutto rivolto ai loro cari Defunti. Un pellegrinaggio fatto con l'immaginazione ma ugualmente valido nel campo dei valori sentimentali cristiani e umani.

Že prva cigareta **FILTER «170»**

bo postala vam in vašim prijateljem najljubša cigareta

